

کلیات و برنامه درسی سطح چهارم

«تفسیر کرایش علوم و معارف»

بسمه تعالی

عناوین و مشخصات کلی دروس

عنوان	واحد
دروس عمومی	۲۰
دروس تخصصی	۴۰
رساله علمی	۲۰
جمع کل	۸۰

تبصره: عناوین و سرفصل دروس فقه و اصول متناسب با رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی تهیه و اجرا می‌گردد.

دروس عمومی:

عنوان	واحد
فقه	۱۲
اصول	۸
جمع	۲۰

دروس تخصصی:

ردیف	عنوان	واحد	اهداف آموزشی
۱	زبان قرآن و هرمنوتیک	۲	شناخت نظریه‌های تفسیر زبان قرآن و هرمنوتیک
۲	مکاتب و جریانهای تفسیری ۱	۲	بررسی روش‌ها، مکاتب و متون تفسیری شیعه، معتزله، اشاعره
۳	مکاتب و جریانهای تفسیری ۲	۲	بررسی روش‌ها، مکاتب و متون سلفیه، جریان قرآنیون، جریان تفسیر ادبی مصر
۴	قرآن و شبهات مستشرقان با رویکرد نقد شبهات در حوزه تاریخ و حیانت قرآن	۲	بررسی و تحلیل اهداف، روش‌های مطالعاتی، نظریات و استدلال مستشرقان در مورد قرآن کریم

اهداف آموزشی	واحد	عنوان	ردیف
۱. تبیین دیدگاه های اندیشمندان شیعه درباره جنسیت در قرآن کریم ۲. نقد و بررسی دیدگاههای فمینیستی در تحلیل متون مقدس (قرآن، تورات و انجیل)	۳	جنسیت در زبان قرآن و الهیات فمینیستی	۵
بررسی و نقد مبانی و شیوه‌های معناشناسی واژگان قرآن و تحلیل واژگان اساسی	۲	معناشناسی واژگان اساسی قرآن	۶
بررسی تفسیر آیات مربوط به خانواده	۲	خانواده در قرآن	۷
بررسی تفسیر آیات مربوط به تربیت	۲	تربیت در قرآن	۸
بررسی و نقد شبهات اصل اعجاز، شبهات تحدی، شبهات وجوه اعجاز	۲	اعجاز قرآن با رویکرد نقد شبهات	۹
شناخت و تحلیل گونه‌های روایات تفسیری با تأکید بر روش اهل بیت و متن خوانی	۲	روش شناسی تفسیر اهل بیت	۱۰
بررسی و نقد دیدگاه‌های مفسران در مورد آیات ناسخ و منسوخ	۲	تحلیل آیات ناسخ و منسوخ	۱۱
بررسی نقادانه دیدگاه‌ها در کیفیت وحی، تفاوت وحی با امور دیگر و وحیانی بودن ساختار قرآن	۲	وحی شناسی با رویکرد نقد شبهات	۱۲
نقد و تحلیل دیدگاه‌ها در کتابت و جمع قرآن و قراءات و قراء	۲	تاریخ و قراءات قرآن	۱۳
بررسی روایات تحریف به لحاظ سند و دلالت و چگونگی جمع آنها با روایات دیگر	۲	تحریف ناپذیری قرآن با رویکرد نقد شبهات	۱۴
شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها در اسماء و صفات الهی با تأکید بر مسائل مرتبط با توحید ربوبی و عبادی	۲	بررسی و تحلیل توحید در قرآن	۱۵

اهداف آموزشی	واحد	عنوان	ردیف
شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها در موضوع نبوت در قرآن با تاکید بر عصمت پیامبر اکرم (ص)	۲	بررسی و تحلیل نبوت در قرآن	۱۶
بررسی و نقد دیدگاه‌ها در موضوع امامت در قرآن	۲	بررسی و تحلیل امامت در قرآن	۱۷
شناخت و بررسی و تحلیل مباحث مهدویت در قرآن	۱	بررسی و تحلیل مهدویت در قرآن	۱۸
دیدگاه‌پژوهی در موضوع معاد در قرآن	۲	بررسی و تحلیل معاد در قرآن	۱۹
شناخت مبانی و اصول حاکمیتی قرآن	۲	نظام حقوق سیاسی و حاکمیتی دینی در قرآن	۲۰
	۴۰	جمع	

دروس عمومی

عنوان درس: فقه ۱

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه (قواعد فقهیه) با رویکرد استدلالی.

سر فصلها:

○ کلیات

- تعریف قاعد فقهی و تفاوت آن با مسئله فقهی و قواعد اصولی؛
- تقسیم قواعد فقهی (تاسیسی، امضایی، عبادی و معاملی و احکام)؛
- قواعد فقهی مورد بحث: ۱- لاضرر ۲- لاتعداد ۳- اصالة الصحه ۴- فراغ و تجاوز.
- ابعاد مورد بحث در هر قاعده:
- ۱- بیان قاعده ۲- ادله ۳- مفاد ۴- سعه اجرا ۵- ارتباط قاعده با دیگر قواعد

منابع:

۱. مصباح الاصول / آیت الله خوبی.
۲. قواعد الفقهیه / سید محمد بجنوردی؛
۳. قواعد الفقهیه / آیت ا... مکارم شیرازی؛
۴. قواعد الفقهیه / آیت ا... فاضل لنکرانی؛
۵. العناوین / عبدالفتاح نراقی
۶. دروس تمهیدیه فی القواعد الفقهیه / باقر ایروانی
۷. ماه قاعده فقهیه / سید محمد کاظم مصطفوی
۸. جواهر الکلام، محمد حسن نجفی

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

عنوان درس: فقه ۲

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه (قواعد فقهیه) با رویکرد استدلالی.

سر فصلها:

- قواعد فقهی مورد بحث: ۱. نفی حرج ۲. ید ۳. سوق مسلمین ۴. سلطنت ۵. میسور
- ابعاد مورد بحث در هر قاعده:
  - ۱- بیان قاعده
  - ۲- ادله
  - ۳- مفاد
  - ۴- سعه اجرا
  - ۵- ارتباط قاعده با دیگر قواعد

منابع:

۱. مصباح الاصول / آیت الله خویی.
۲. قواعد الفقهیه / سید محمد بجنوردی؛
۳. قواعد الفقهیه / آیت ا... مکارم شیرازی؛
۴. قواعد الفقهیه / آیت ا... فاضل لنکرانی؛
۵. العناوین / عبدالفتاح نراقی
۶. دروس تمهیدیه فی القواعد الفقهیه / باقر ایروانی
۷. مائة قاعدة فقهیه / سید محمد کاظم مصطفوی
۸. جواهر الکلام، محمد حسن نجفی

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۴				۶	

عنوان درس: فقه ۳

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و تبیین برخی از آیات الاحکام.

سر فصلها:

- ۱- کلیات (تعداد آیات و تبیین پیشینه تدریس آیات الاحکام و معرفی منابع آن)؛
- ۲- تقسیم بندی آیات الاحکام؛
- ۳- شیوه های دسته بندی آیات الاحکام:
  - الف - به ترتیب سوره های قرآنی؛
  - ب - به ترتیب تاریخ نزول قرآن؛
  - ج - به ترتیب کتب فقهی.
- ۴- گزیده ای از آیات الاحکام در باب:
  - طهاره،
  - صلاه،
  - صوم،
  - حج

منابع:

۱. آیات الاحکام / استرآبادی
۲. مسالک الافهام الی آیات الاحکام / جواد کاظمی
۳. کنز العرفان فی فقه القرآن / فاضل مقداد
۴. فقه القرآن / قطب راوندی
۵. فقه القرآن / محمد یزدی
۶. زبده البیان / محقق اردبیلی
۷. الجامع لاحکام القرآن / قرطبی
۸. مستمسک العروه الوثقی، آیت الله سید محسن حکیم
۹. جواهر الکلام، آیت الله محمد حسن نجفی
۱۰. ریاض المسائل، آیت الله سید علی طباطبائی

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

عنوان درس: فقه ۴

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و تبیین برخی از آیات الاحکام.

سرفصلها:

- گزیده ای از آیات الاحکام در باب:

خمس،

زکاء،

امر به معروف و نهی از منکر

نکاح

منابع:

۱. آیات الاحکام / استرآبادی
۲. مسالك الافهام الى آیات الاحکام / جواد کاظمی
۳. کنز العرفان فی فقه القرآن / فاضل مقداد
۴. فقه القرآن / قطب راوندی
۵. فقه القرآن / محمد یزدی
۶. زبده البيان / محقق اردبیلی
۷. الجامع لاحکام القرآن / قرطبی
۸. مستمسک العروه الوثقی، آیت الله سید محسن حکیم
۹. جواهر الکلام، آیت الله محمد حسن نجفی
۱۰. ریاض المسائل، آیت الله سید علی طباطبائی

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

عنوان درس: فقه ۵

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت استدلالی برخی از مباحث فقهی به ویژه مباحث مرتبط با زن و خانواده

سرفصلها:

- اقسام مکاسب، (تجارت به معنی الاخص و به معنی الاعم)
- معرفی مکاسب محرمة شیخ انصاری (مؤلف و شیوه تدوین و شرح و حواشی کتاب)؛
- منهج شیخ انصاری (طرح مباحث در مکاسب)؛
- عناوین مورد بحث:
  - تدلیس ماشطه،
  - تصویر،
  - حفظ کتب ضلال
  - آلات لهو
  - غناء
  - تزیین رَجُل بما یحرم علیه و بالعکس،
  - تشبیب

متن محوری: مکاسب محرمة / شیخ مرتضی انصاری.

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

منابع فرعی:

۱. جواهر الکلام، محمدحسن نجفی.
۲. مکاسب محرمة / امام خمینی (ره)
۳. مصباح الفقاهه / آیت الله خویی
۴. المكاسب و البیع / مرحوم نائینی
۵. محاضرات فی فقه الامامیه / سید محمدهادی میلانی

٦. نهج الفقاهه/سيد محسن حكيم
٧. حاشيه كتاب المكاسب/ آقا رضا همدانى
٨. هدايه الطالب الى اسرار المكاسب/ميرزا فتاح شهيدى

عنوان درس: فقه ۶

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: هدف: شناخت استدلالی برخی از مباحث فقهی به ویژه مباحث مرتبط با زن و خانواده

سرفصلها:

- غیبت،
- ولایت اب و جد
- ولایت فقیه

متن محوری: مکاسب محرمه / شیخ مرتضی انصاری.

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۴				۶	

منابع:

۱. جواهرالکلام، آیت الله محمدحسن نجفی
۲. مکاسب (بیع و خیارات)، آیت الله شیخ مرتضی انصاری
۳. کتاب البیع، امام خمینی^{ره}
۴. فقه العقود، آیت الله سید کاظم حائری
۵. المرتقی الی الفقه الارقی، آیت الله سید محمد روحانی
۶. مصباح الفقاهه / آیت الله خویی
۷. المكاسب و البیع / مرحوم نائینی
۸. نهج الفقاهه / سید محسن حکیم

عنوان درس: اصول ۱

پیشیناز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در تفسیر و فقه

سر فصلها:

- وضع و اقسام آن
- اشتراک و ترادف
- علائم حقیقت و مجاز
- انواع مجاز
- استعمال لفظ در اکثر از یک معنا
- اصول لفظیه؛
- اوامر
- نواهی

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

منابع فرعی:

۱. کفایه الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمد حسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس امام خمینی^(ع))
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمد علی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. المحاضرات، آیت الله محمد اسحاق فیاض (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۶. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم
۷. قواعد اصول الفقه علی مذهب الامامیه / مجمع جهانی اهل البیت.
۸. حلقه ثالثه / شهید صدر؛
۹. - اصول فقه کاربردی / حسین قاضی و سعید شریعتی؛

۱۰. درآمدی بر نقش اصول فقه در تفسیر قرآن / حسن صادقی

عنوان درس: اصول ۲

پیشنیاز: اصول ۱

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در تفسیر و فقه

سرفصلها:

○ مفاهیم

مفهوم شرط

مفهوم وصف

مفهوم غایت

مفهوم حصر

مفهوم لقب

مفهوم عدد

○ عام و خاص

تعریف عام و خاص

صیغ عموم

حجیت عام مخصص در باقی

سرایت اجمال عام به مخصص

گستره خطابات شفاهیه

تخصیص عمومات قرآنی

و....

○ مطلق و مقید

الفاظ مطلق

مقدمات حکمت

تنافی مطلق و مقید

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتابی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

منابع فرعی:

۱. کفایه الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمد حسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس امام خمینی^(ع))
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمد علی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. المحاضرات، آیت الله محمد اسحاق فیاض (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۶. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم
۷. قواعد اصول الفقه علی مذهب الامامیه / چاپ مجمع جهانی اهل البیت.
۸. حلقه ثالثه / شهید صدر؛
۹. اصول فقه کاربردی / حسین قاضی و سعید شریعتی؛
۱۰. درآمدی بر نقش اصول فقه در تفسیر قرآن / حسن صادقی

عنوان درس: اصول ۳

پیشنیاز: اصول ۲

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در تفسیر و فقه

سر فصلها:

- بیان اجمالی قطع و ظن و برخی احکام کلی آنها
- حجیت ظواهر الفاظ
- حجیت ظواهر کتاب
- حجیت خبر واحد
- حجیت خبر واحد در غیر آیات الاحکام
- حجیت قول لغوی
- حجیت عقل
- حجیت اجماع و شهرت

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۴				۶	

منابع فرعی:

۱. کفایه الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمد حسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس امام خمینی ^{ره})
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمد علی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. مصباح الاصول، آیت الله سید محمد واعظ حسینی (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۶. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم
۷. قواعد اصول الفقه علی مذهب الامامیه / مجمع جهانی اهل البیت.
۸. حلقه ثالثه / شهید صدر؛
۹. - اصول فقه کاربردی / حسین قاضی و سعید شریعتی؛

۱۰. درآمدی بر نقش اصول فقه در تفسیر قرآن / حسن صادقی

عنوان درس: اصول ۴

پیشنیاز: اصول ۳

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در تفسیر و فقه

سر فصلها:

- تعریف و تفاوت تعارض با تراحم؛
- اصل اولی در متعارضین
- اصل ثانوی در متعارضین
- اقسام و موارد جمع عرفی و تطبیقات آن ها در تفسیر و فقه؛
- احکام تعارض مستقر و اقسام ترجیح.

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

منابع فرعی:

۱. کفایه الاصول، آیت الله محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمد حسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس حضرت امام خمینی^{ره})
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمد علی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم
۶. مصباح الاصول، آیت الله سید محمد واعظ حسینی (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خوبی)
۷. رساله التعادل و الترجیح، امام خمینی^{ره}
۸. قواعد اصول الفقه علی مذهب الامامیه / مجمع جهانی اهل البیت.
۹. اصول فقه کاربردی / حسین قاضی و سعید شریعتی؛
۱۰. درآمدی بر نقش اصول فقه در تفسیر قرآن / حسن صادقی

دروس تخصصی

عنوان درس: زبان قرآن و هرمنوتیک

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت نظریه‌های تفسیر زبان قرآن و هرمنوتیک

سرفصلها:

- کلیات
  - مفاهیم (هرمنوتیک و نظریه تفسیری)
  - نسبت هرمنوتیک و نظریه تفسیری
- مسائل اساسی هرمنوتیک
  - اهمیت هرمنوتیک
  - خاستگاه و سیر تاریخی هرمنوتیک
  - اصول و مبانی هرمنوتیک
  - نحله‌های مهم هرمنوتیک
- مسائل اساسی مربوط به نظریه‌های تفسیری
  - اهمیت نظریه‌های تفسیری
  - اقسام نظریه‌های تفسیری و ملاک تقسیم بندی آنها
  - نظریه‌های تفسیر قرآن (بر اساس عناصر اساسی دخیل در تفسیر: مؤلف، متن و مفسر)
    - نظریه تفسیری متن محور (توصیف، تبیین (بیان ادله) و ارزیابی)
    - نظریه تفسیری مؤلف محور (توصیف، تبیین و ارزیابی)
    - نظریه تفسیری مفسر محور (توصیف، تبیین و ارزیابی)
    - نظریه تفسیری مؤلف - متن محور (توصیف، تبیین و ارزیابی)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
			خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
شفاهی	کتبی				*	*
	۱۲					

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. علم هرمنوتیک، ریچارد پالمر، ترجمه محمد سعید حنایی
۲. درآمدی بر هرمنوتیک، احمد واعظی
۳. منطق و مبحث علم هرمنوتیک: اصول و مبانی علم تفسیر، محمد رضا ریخته‌گران
۴. ساختار و هرمنوتیک، بابک احمدی
۵. هرمنوتیک و منطق فهم متن، علی ربانی گلپایگانی
۶. تاریخچه مکاتب تفسیری و هرمنوتیکی کتاب مقدس، رابرت گرانت، ترجمه ابولفضل ساجدی
۷. روش فهم متن، هادی رستگاری، مقدم گوهری
۸. تفسیر متن و هرمنوتیک کلاسیک، علیرضا آزاد
۹. اصول فقه، علامه محمد رضا مظفر، جلد اول
۱۰. نظریه تفسیر متن، احمد واعظی
۱۱. مکاتب تفسیر، علی اکبر بابایی
۱۲. عوامل فهم قرآن، سید حمیدرضا حسنی
۱۳. راز متن، عبدالله نصری
۱۴. علقه معنای متن به مولف، مجله روش‌شناسی علوم انسانی (حوزه و دانشگاه پیشین) شماره ۳۹

عنوان درس: مکاتب و جریان‌های تفسیری ۱

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت تحلیلی روش‌ها، مکاتب و متون تفسیری سه جریان مهم فکری کهن: شیعه، معتزله و اشاعره

سرفصلها:

- کلیات و مقدمات
  - شناخت اصطلاحات: تفسیر، مکاتب و روشهای تفسیری، گرایش‌های تفسیری
  - بحثی کلی در تاریخ تفسیر و شکل‌گیری گرایش‌های تفسیری در پرتو اندیشه‌های کلامی
  - اهمیت و ضرورت بحث در این جریانها
- جریان تفسیری شیعه
  - جریان شناسی مکتب شیعه و شاخه‌های فرعی آن شامل سه شاخه مهم: امامیه، زیدیه و اسماعیلیه
  - جریان شناسی تفسیر شیعی با تأکید بر امامیه و نسبت آن با تفسیر زیدیه و اسماعیلیه
  - بررسی تحلیلی متون تفسیر اجتهادی شیعه با تأکید بر التبیان طوسی، مجمع البیان طبرسی، تفسیر الصافی فیض کاشانی و المیزان طباطبایی
- جریان تفسیری معتزله
  - جریان شناسی تفسیر معتزلی با توجه به مبانی و آرای کلامی این مکتب در دو شاخه معتزله بصره و بغداد
  - بررسی تحلیلی متون تفسیری معتزله با تأکید بر متشابه القرآن قاضی عبدالجبار همدانی و النکت و العیون ماوردی از شاخه بصره و الکشاف زمخشری از شاخه بغداد
- جریان تفسیری اشاعره
  - جریان شناسی مکتب فکری کلامی اشاعره و تطورات تاریخی آن
  - جریان شناسی تفسیر اشاعره با توجه به مبانی و آرای کلامی این مکتب در دو شاخه متقدم و متأخر
  - بررسی تحلیلی متون تفسیری اشاعره با تأکید بر مفاتیح الغیب فخر رازی؛ انوار التنزیل بیضاوی؛ البحر المحیط ابوحنیف اندلسی؛ ارشاد العقل السلیم ابوالسعود
- بررسی تطبیقی انتقادی سه جریان تفسیری مورد بحث با محوریت آیات مورد نزاع
  - توحید و صفات خبری خداوند در آیاتی چون: ۱۰۳، انعام؛ ۱۴۳ اعراف؛ ۲۲-۲۳ قیامت
  - جبر و اختیار در آیاتی چون: ۹۶ صافات؛ ۳ فاطر؛ ۳ فرقان
  - ایمان و کفر و حکم مرتکب کبیره در آیاتی چون: ۴۴ مائده؛ ۲ تغابن
  - امامت و ولایت در آیاتی چون: ۱۲۴ بقره؛ ۵۵ مائده

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

رویکردهای حاکم و توضیحات:

ارائه درس توسط استاد همراه با فعالیت کلاسی و پژوهش با محوریت متون و منابع تفسیری مورد نظر به ویژه با تأکید بر موضوعات پرچالش تفسیری در قرآن

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتابی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. مکاتب تفسیری، بابایی، ج ۱

۲. آسیب شناسی جریانهای تفسیری، اسعدی و دیگران، ج ۲

۳. التبیان، شیخ طوسی

۴. مجمع البیان، طبرسی

۵. المیزان فی تفسیر القرآن، علامه طباطبایی

۶. متشابه القرآن، قاضی عبدالجبار همدانی

۷. النکت و العیون، ماوردی

۸. الکشاف، زمخشری

۹. مفاتیح الغیب، فخر رازی

۱۰. انوار التنزیل، بیضاوی

۱۱. البحر المحیط، ابوحیان اندلسی

۱۲. ارشاد العقل السلیم، ابوالسعود

عنوان درس: مکاتب و جریان‌های تفسیری ۲

تعداد واحد: ۲   نوع واحد: نظری   پیشنهاد: مکاتب و جریان‌های تفسیری ۱

هدف: شناخت تحلیلی روش‌ها، مکاتب و متون تفسیری سه جریان مهم فکری متأخر: سلفیه، قرآن‌گرایان و ادبی معاصر

سرفصلها:

- کلیات و مقدمات
  - جریان شناسی تحول و اصلاح‌گرایی در تفکر اسلامی از قرن هفتم تا معاصر
  - اهمیت و ضرورت بحث در جریان‌های مورد نظر
- جریان تفسیری سلفیان
  - جریان شناسی تفسیر سلفیان با توجه به مبانی فکری کلامی سلفیه و ابعاد تفسیری آنها در دو شاخه متقدم و متأخر
  - بررسی تحلیلی انتقادی متون تفسیری سلفیان با محوریت آیات توحید و صفات الهی، ایمان و کفر، شفاعت و توسل در تفاسیری چون التفسیر الکبیر ابن تیمیه؛ تفسیر القرآن العظیم ابن کثیر؛ المنار محمدرشیدرضا؛ اضواء البیان شنقیطی؛ الکنز الثمین ابن عثیمین؛ التدبر والبیان مغراوی
- جریان تفسیری قرآنیان
  - جریان شناسی تفسیر قرآنیان با توجه به مبانی و اصول فکری کلامی ایشان در دو شاخه سنی و شیعی در جهان اسلام
  - بررسی تحلیلی انتقادی متون تفسیری قرآنیان با محوریت آیات پرچالش همچون آیات ولایت اهل بیت (ع)، آیه دابه الارض (نمل، ۸۲) و الصلاة الوسطی (بقره، ۲۳۸) در تفاسیری چون التفسیر القرآنی للقرآن عبدالکریم الخطیب؛ تابشی از قرآن سید ابوالفضل برقعی
- جریان تفسیر ادبی معاصر
  - جریان شناسی تفسیر ادبی معاصر و اصول تفسیری آن با توجه به مبانی و اصول فکری و ادبی پیروان آن
  - بررسی تحلیلی انتقادی متون تفسیری جریان ادبی معاصر با محوریت آیات قصص و احوال قیامت در تفاسیری چون التفسیر البیانی بنت الشاطی، و آثار تفسیر موضوعی این جریان به ویژه الفن القصصی فی القرآن الکریم، و القرآن الکریم و مشکلات حیاتنا المعاصره، از محمد احمد خلف الله، قضایا الانسان، و التفسیر العصری بنت الشاطی

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

رویکردهای حاکم و توضیحات:

ارائه درس توسط استاد همراه با فعالیت کلاسی و پژوهش با محوریت متون و منابع تفسیری مورد نظر با تأکید بر موضوعات چالشی در جریان مورد بحث

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتابی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. آسیب شناسی جریانهای تفسیری، اسعدی و دیگران، ج ۱ و ۲
۲. مکاتب تفسیری، بابایی، ج ۲
۳. نقد و بررسی جریان تفسیر سلفی، فتحی
۴. اتجاهات التجدید فی تفسیر القرآن الکریم، محمد ابراهیم، شریف
۵. مناهج التجدید فی النحو و البلاغه و التفسیر، امین الخولی
۶. تفسیر الکبیر، ابن تیمیه
۷. تفسیر القرآن العظیم، ابن کثیر
۸. المنار، محمد رشید رضا
۹. التفسیر القرآنی للقرآن، عبدالکریم الخطیب
۱۰. الفرقان، صادقی تهرانی
۱۱. التفسیر البیانی، بنت الشاطی
۱۲. الفن القصصی فی القرآن الکریم، محمد احمد خلف الله
۱۳. القرآن الکریم و مشکلات حیاتنا المعاصره، محمد احمد خلف الله
۱۴. القران و قضایا الانسان، بنت الشاطی
۱۵. القرآن و التفسیر العصری، بنت الشاطی
۱۶. تابشی از قرآن، سید ابوالفضل برقی

عنوان درس: بررسی و تحلیل توحید در قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها در اسما و صفات الهی با تأکید بر مسائل مرتبط با توحید ربوبی و عبادی

سرفصلها:

- کلیات: مفهوم صفت، اسم، اسم اعظم، تقسیمات اسما و صفات الهی، بدیهی بودن اصل وجود خداوند
- تحلیل آیات ناظر به توحید ذاتی (سوره توحید و آیات ۶۵ ص، ۴ زمر، ۳۵ نور)
- تحلیل آیات موهم جسمانیت خدا و نفی توحید ذاتی مانند: آیات رویت خداوند (اعراف ۱۴۳، انعام ۱۰۳)؛ اتیان خداوند (بقره ۲۱۰، حشر ۲)؛ وجه الله (بقره ۱۱۵، رحمن ۲۷)؛ کرسی خداوند (بقره ۲۵۵)؛ عرش خدا (اعراف ۵۴، طه ۵)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید صفات ذاتی شامل:
  - آیات ناظر به توحید در حیات (غافر ۴۰، آل عمران ۲، غافر ۶۵)
  - آیات ناظر به توحید در علم (بقره ۲۱۶، یوسف ۸۳ و ۱۰۰)
  - آیات ناظر به توحید در قدرت (بقره ۱۶۵، روم ۵۴، حدید ۲)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در خالقیت (فاطر ۳، انعام ۲_ ۱۰۱)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در مالکیت (فاطر ۱۳، سباء ۲۲، ...)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در ربوبیت (انبیاء ۲۲، انعام ۷۶۲، آل عمران ۱۸، جاثیه ۳۶)
- تفسیر تطبیقی آیه ناظر به توحید در رازقیت (ذاریات ۵۸)
- بررسی و نقد شبهات ناظر به توحید افعالی
  - توحید افعالی و نظام علیت
  - توحید افعالی و اراده انسان
  - توحید افعالی و وجود شرور در جهان طبیعت
  - توحید افعالی و روایات تفویض به اهل بیت (ع)
  - توحید افعالی و اسناد اخلال، مکر، استهزاء و ... به خداوند
  - توحید افعالی و اسناد معاصی انسان به خداوند سبحان

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتابی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. التبیان، شیخ طوسی
۲. المیزان، علامه طباطبایی
۳. مجمع البیان، طبرسی
۴. الصافی، فیض کاشانی
۵. تفسیر تسنیم، آیت الله جوادی آملی
۶. الکشاف، زمخشری
۷. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۸. انوار التنزیل، بیضاوی
۹. المنار، رشید رضا
۱۰. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۱. توحید، شهید مطهری
۱۲. توحید در قرآن، آیت الله جوادی آملی
۱۳. الله شناسی، سید محمد حسین حسینی تهرانی
۱۴. مفاهیم القرآن، آیت الله سبحانی
۱۵. نفحات القرآن، آیت الله مکارم شیرازی
۱۶. روح المعانی، آلوسی

عنوان درس: بررسی و تحلیل نبوت در قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها در موضوع نبوت در قرآن با تاکید بر عصمت پیامبر اکرم (ص)

سر فصلها:

○ کلیات

- ضرورت عقلی وحی (آیات: ۹۱ انعام، ۱۶۵ نساء)
- حقیقت معجزه، دلالت معجزه، نقش پیامبر در معجزه (۴۹ آل عمران، ۶۳ شعراء، ۶۰ بقره، ۱۰۸ اعراف)
- نشانه های پیامبر (ص) نزد اهل کتاب (۸۹ و ۱۴۶ بقره، ۶۹ مؤمنون، ۱۰ احقاف و...)
- خاتمیت پیامبر (۴۰ احزاب، ۲۸ سبأ، ۱ فرقان، ۱۵۸ اعراف، ۱۱۵ انعام)
- جامعیت شریعت اسلام (۴۸ مائده، ۱۱۵ انعام، ۳۰ روم)
- پیروزی بر ادیان (۳۳ توبه، ۲۸ فتح، ۹ صاف)
- شبهات ناظر به عصمت پیامبر خاتم (۴۳ توبه، ۶۷ انفال، ۵۴ غافر، ۲ فتح، ۳۷ احزاب، ۵۲ - ۵۴ حج، ۱ تحریم)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. تفاسیر مهم و مشهور از جمله: التبیان شیخ طوسی - مجمع البیان، طبرسی - التفسیر الکبیر، فخر رازی - الکشاف، زمخشری - الصافی، فیض کاشانی - المیزان، علامه طباطبایی - روح المعانی، آلوسی - تسنیم، جوادی آملی - نمونه، مکارم شیرازی - فی ظلال القرآن، سید قطب - التفسیر الحدیث، دروزه - احسن الحدیث، سید علی اکبر قرشی و....

۲. راه و راهنما شناسی، آیت الله مصباح

۳. مفاهیم القرآن، آیت الله سبحانی
۴. پیام قرآن، آیت الله مکارم شیرازی
۵. همراه با پیامبران در قرآن، عقیف عبد الفتاح طباره
۶. تفسیر موضوعی قرآن، جلد ۳، آیت الله جوادی آملی
۷. وحی و نبوت، شهید مطهری
۸. وحی در قرآن، محمود عبداللهی
۹. وحی و نبوت، آیت الله جوادی آملی
۱۰. تنزیه الانبیاء، سیدمرتضی
۱۱. مقاله قرآن و آزادی اسراء، آیت الله نعمت الله صالحی نجف آبادی، کیهان اندیشه، ش ۳۶ و ۳۷
۱۲. مقالات مختلف در حوزه عصمت پیامبر و شبهات مربوط

عنوان درس: بررسی و تحلیل امامت در قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و نقد دیدگاه‌ها در موضوع امامت در قرآن

سرفصلها:

○ کلیات

- معنی شناسی امام (بقره ۱۲۴)
- ضرورت وجود امام

○ امامت عامه

- وجوب اطاعت از اولی الامر (نساء ۵۹)
- وجوب هدایت کننده برای همه زمانها (رعد ۷)
- لزوم عصمت امام (آیات اولی الامر، تطهیر، ابتلا، صادقین)
- ویژگی‌های امام
- عصمت، علم امام، علم غیب، نصب امام
- شئون امام

□ ولایت تکوینی، مرجعیت علمی، زعامت سیاسی

○ امامت خاصه

- آیات ناظر به امامت ائمه علیهم السلام (آیات: إكمال، تبلیغ، ولایت)
- آیات ناظر به ویژگیهای ائمه علیهم السلام (آیات: إكمال، تبلیغ، ولایت، نجوا، لیلۃ المیت، انفاق در نهان و آشکار، علم الکتاب، هادی امت)
- آیات ناظر به شئون ائمه علیهم السلام (ولایت تکوینی، مرجعیت علمی، زعامت سیاسی)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. بررسی تطبیقی امام و مقام امامت از دیدگاه فریقین، فتح الله نجارزادگان
۲. آیات ولایت در قرآن، آیت الله مکارم
۳. تفسیر موضوعی قرآن، جلد ۳، آیت الله جوادی آملی
۴. پیرامون وحی و رهبری، آیت الله جوادی آملی
۵. ولایت و امامت پژوهی از منظر قرآن، محمد اسعدی
۶. قرآن و امامت اهل بیت (ع)، علیرضا عظیمی فر
۷. بررسی شخصیت اهل بیت (ع) در قرآن به روش قرآن به قرآن، ولی الله نقی پورفر
۸. تفاسیر مهم و مشهور از جمله: التبیان، شیخ طوسی - مجمع البیان، طبرسی - المیزان، علامه طباطبایی - الکشاف، زمخشری - مفاتیح الغیب، فخر رازی - روح المعانی، آلوسی - فی ظلال، سید قطب - التفسیر الحدیث، دروزه - من وحی القرآن، فضل الله - احسن الحدیث، سید علی اکبر قرشی و...

عنوان درس: بررسی و تحلیل مهدویت در قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۱

هدف: شناخت و بررسی و تحلیل مباحث مهدویت در قرآن

سرفصلها:

- کلیات
  - مفهوم مهدویت در ادیان و مکاتب بشری
  - گونه شناسی آیات مهدویت (ظاهر و باطن)
- تفسیر ناظر به فلسفه مهدویت (حدید ۲۵، انبیاء ۱۸-۱۶، سباء ۹-۴۸، طه ۵۰)
- تفسیری آیات بشارت دهنده به ظهور عصر مهدوی (اعراف ۱۲۸، قصص ۶-۴، صافات ۳-۱۷۱، انبیاء ۱۰۵، مائده ۵۶)
- تفسیر آیات ناظر به رخدادهای خارق العاده عصر ظهور (بقره ۲۱۰، نساء ۱۵۹، فصلت ۵۳، انعام ۱۵۸، نمل ۸۲ و ۸۳، سجده ۲۱)
- تفسیر آیات ناظر به فرجام ادیان و مذاهب در عصر مهدوی (توبه ۳۳، اسراء ۷-۴، آل عمران ۵۵، مائده ۱۴ و ۶۴)
- تفسیر آیات ناظر به اوصاف عصر و جامعه مهدوی (نور ۵۵، مائده ۵۴، انعام ۸۹، حج ۴۱، آل عمران ۱-۱۴۰، محمد ۳۸، اعراف ۶-۱۵، حجر ۸-۳۶، اعراف ۹۶)
- تفسیر آیات ناظر به فرجام عصر مهدوی (اسراء ۵۸ و ذیل آیه ۵۵ نور)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. المیزان، علامه طباطبایی
۲. مجمع البیان، امین الاسلام طبرسی
۳. الکاشف، محمدجواد مغنیه
۴. تفسیر تسنیم، آیه الله جوادی آملی
۵. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۶. انوار التنزیل و اسرار التاویل، بیضاوی
۷. الکشاف، زمخشری
۸. المنار، رشیدرضا
۹. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۰. روح المعانی، آلوسی
۱۱. امام مهدی (عج) موجود موعود، آیه الله جوادی آملی
۱۲. بررسی تطبیقی تفسیر آیات مهدویت، دکتر نجارزادگان
۱۳. بررسی تطبیقی مهدویت در روایات شیعه و اهل سنت، دکتر مهدی اکبرنژاد
۱۴. ظهور نور، آیه الله سعادت پرور
۱۵. عصر ظهور، علی کورانی
۱۶. دانشنامه امام مهدی (عج)، آیه الله ری شهری
۱۷. فصلنامه علمی تخصصی انتظار موعود
۱۸. مجموعه مقالات همایش بین المللی دکتربین مهدویت
۱۹. مجله علمی پژوهشی مشرق موعود
۲۰. تفسیر الصافی، فیض کاشانی
۲۱. نور الثقلین، حویزی
۲۲. البرهان فی تفسیر القرآن، بحرانی

عنوان درس: بررسی و تحلیل آیات معاد

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: دیدگاه پژوهی در موضوع معاد در قرآن

سرفصلها:

- تفسیر آیات ناظر به ضرورت معاد (ص ۲۸، مومنون ۱۱۵، دخان ۹-۳۸، انعام ۱۲)
  - تفسیر آیات ناظر به حقیقت مرگ (سجده ۱۱، زمر ۴۲)
  - تفسیر آیات ناظر به ویژگی های حیات برزخی (نساء ۹۷، نحل ۲۸، ابراهیم ۲۷، غافر ۴۶)
  - تفسیر آیات ناظر به حقیقت نامه عمل (اسراء ۴-۱۳)، چستی صراط (نساء ۹-۱۶۸، صافات ۲۳، مریم ۲-۷۱)، پرسش از اعمال (حجر ۹۲، اعراف ۶، صافات ۲۴)، سنجش اعمال (اعراف ۹-۸)
  - تفسیر آیات ناظر به تجسم اعمال (سباء ۳۳، زمر ۷، کهف ۴۹، زلزله ۸-۶)
  - تفسیر آیات ناظر به نقش پیامبران وائمه (ع) در فرایند معاد انسان ها: شهادت بر اعمال (نساء ۴۱، نحل ۸۴ و ۸۹)؛ شفاعت (زخرف ۸۶، اسراء ۷۹، ضحی ۵)؛ داوری نهایی (غاشیه ۶-۲۵، ق ۲۴، اعراف ۴۴ و ۴۶ الی ۴۹)
  - تفسیر آیات ناظر به خلود (احزاب ۵-۶۴، بقره ۱۶۷، انفطار ۱۶)
  - ویژگی های کلی بهشت: مکان بهشت (آل عمران ۱۳۳)، فقدان مطلق رنج و خستگی (حجر ۴۸، فاطر ۳۵)، فقدان مطلق خوف و حزن (اعراف ۴۹)، فقدان مطلق لغو و بیهوده گی (واقعیه ۵-۲۴) لذات فراتر از درک و خیال انسان (سجده ۱۷، ق ۳۵)
  - ویژگی های کلی جهنم: درها و طبقات جهنم (حجر ۴-۳۴، معارج ۶-۱۵، مدثر ۷-۲۶، همزه ۵-۴، قارعه ۹، فاطر ۶)؛ ذی شعور بودن جهنم (ق ۳۰)؛ ظهور جهنم (فجر ۲۳)؛ کاسته نشدن عذاب جهنم (زخرف ۷۵ و ۷۷)
  - گستره معاد: معاد ملانکه (معارج ۴)؛ معاد حیوانات (انعام ۳۸، تکویر ۵)
- روش تدریس:** حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. المیزان، علامه سید محمد حسین طباطبایی
۲. تفسیر الصافی، فیض کاشانی
۳. مجمع البیان، طبرسی
۴. الکاشف، محمد جواد مغنیه
۵. تفسیر تسنیم، آیه الله جوادی آملی
۶. الکشاف، زمخشری
۷. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۸. انوارالتنزیل و اسرارالتاویل، بیضاوی
۹. المنار، محمد رشید رضا
۱۰. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۱. معاد درقرآن آیه الله جوادی آملی
۱۲. نفحات القرآن آیه الله مکارم شیرازی
۱۳. مفاهیم القرآن آیه الله سبحانی
۱۴. معاد شهید مطهری
۱۵. معارف قرآن آیه الله مصباح یزدی
۱۶. معاد شناسی آیه الله حسینی تهرانی
۱۷. التبیان، شیخ طوسی
۱۸. فی ظلال القرآن، سید بن قطب
۱۹. تفسیر نمونه، آیه الله مکارم شیرازی و همکاران

عنوان درس: نظام حقوق سیاسی و حاکمیتی دینی در قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت مبانی و اصول حاکمیتی قرآن

سرفصلها:

- کلیات
  - الف) مفهوم نظام حقوقی ، حاکمیت دینی
  - ب) روش‌شناسی تحلیل مسائل سیاسی و حقوقی در قرآن
  - ج) پیشینه تاریخی مطالعات و تحلیل مفاهیم سیاسی و حقوقی در قرآن
  - د) اهداف و مقاصد تحلیل مفاهیم سیاسی و حقوقی در قرآن
- نظام سیاسی و حقوقی در قرآن (شیوه برخورد قرآن با مسائل سیاسی، حقوقی؛ خاستگاه و شبکه مفهومی سیاست در قرآن)
  - الف) نقد و بررسی دیدگاه سکولارها
  - ب) دلایل قرآنی وجود نظام سیاسی – حقوقی در قرآن
- دولت و حکومت در قرآن
  - الف) ارکان دولت (جمعیت، سرزمین، حکومت، حاکمیت)
  - ب) ضرورت حکومت و حاکمیت دینی در قرآن
  - ج) گونه‌شناسی حکومت در قرآن
  - د) ضرورت قانون و قانون‌گذاری در قرآن
- حاکمیت؛ امامت و رهبری
  - الف) امامت و رهبری پیامبر اسلام (ص)
  - ب) امامت و رهبری ائمه اطهار (ع)
  - ج) امامت و رهبری جامعه در عصر غیبت

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

- آراکی محسن، فقه نظام سیاسی اسلام
- جوادی آملی عبد...، ولایت فقیه؛ ولایت فقه و عدالت
- مظاهری حسین، ولایت الفقیه
- مومن محمد، ولایات الفقیه
- مصباح یزدی، محمد تقی، جنگ و جهاد در قرآن.
- عمید زنجانی عباس علی، فقه سیاسی
- حاجی صادقی عبدالله، فلسفه و نظام سیاسی اسلام
- مصباح محمد تقی، حقوق و سیاست در قرآن
- مصباح محمد تقی، نظریه سیاسی اسلام
- تفاسیر مهم و مشهور از جمله:
- التیان، شیخ طوسی - مجمع البیان، طبرسی - المیزان، علامه طباطبایی - الکشاف، زمخشری - مفاتیح الغیب، فخر رازی - روح المعانی، آلوسی - فی ظلال، سید قطب - التفسیر الحدیث، دروزه - من وحی القرآن، فضل الله - احسن الحدیث، سید علی اکبر قرشی و...

عنوان درس: خانواده در قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی تفسیر آیات مربوط به خانواده

سرفصلها:

- مفهوم شناسی خانواده
- اهداف تشکیل خانواده
- قواعد همسرگزینی (محرمیت، کفویت)
- اقسام ازدواج (دائم، موقت، تعدد زوجات)
- نقش مادری (ولادت، ارضاع، حضانت، حفاظت)
- مدیریت خانواده (قوامیت، وقایت)
- اخلاق در خانواده (احسان و مصاحبت به معروف با والدین، معاشرت به معروف با همسر و....)
- حضور اجتماعی زنان (کار و شغل، مشارکت سیاسی [امر به معروف و نهی از منکر])
- اختلافات خانوادگی (نشوز، شقاق)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبایی
۲. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی و همکاران
۳. تفسیر الصافی، ملا محسن فیض کاشانی

۴. التحقيق في كلمات القرآن الكريم، حسن مصطفوى
۵. روح المعانى في تفسير القرآن العظيم، سيد محمود آلوسى
۶. أنوار التنزيل و أسرار التأويل، عبدالله بن عمر بيضاوى
۷. تفسير المنار، محمد رشيد رضا
۸. الدرّ المثلوث في تفسير المأثور، جلال الدين سيوطى
۹. الجامع لاحكام القرآن، محمد بن احمد قرطبي
۱۰. زن در قرآن، سيد محمد حسين طباطبايى، تحقيق: محمد مرادى
۱۱. زن در آينه جلال و جمال، عبدالله جوادى آملى
۱۲. زن در قرآن، حسين بستان (نجفى) و رضا دهقان نژاد
۱۳. اسلام و تفاوت‌هاى جنسيتى در نهادهاى اجتماعى، حسين بستان (نجفى)
۱۴. التحرير و التنوير، ابن عاشور
۱۵. من وحى القرآن، سيد محمد حسين فضل الله
۱۶. فى ظلال القرآن، سيد بن قطب

عنوان درس: قرآن و شبهات مستشرقان با رویکرد نقد شبهات در حوزه تاریخ و وحیانیت قرآن

پیشیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و تحلیل اهداف، روش‌های مطالعاتی، نظریات و استدلال مستشرقان در مورد قرآن کریم

سر فصلها:

- کلیات: تعریف خاورشناسی، پیدایش، پیشینه و دوره‌های مختلف خاورشناسی، انگیزه‌ها، اهداف رویکردها و زمینه‌های فکری خاورشناسان در مطالعات قرآنی
- ادوار و اعلام قرآن پژوهی خاورشناسان: با تاکید بر آشنایی با شخصیت‌های تاثیر گذار و صاحب نظر: نولدکه، گلتسیهر، شوالی، ریچارد بل، نزبرو، جان برتن، آرتور جفری، اری روین، مینگانا، نويا، آندره ریپین، رابرت گلیو و ....
- گستره و عرصه‌های قرآن پژوهی خاورشناسان: با تاکید بر متن پژوهی، تاریخ قرآن، جمع قرآن، ترجمه قرآن، واژه شناسی، زبان و ادب قرآن، مطالعات موضوعی و ....
- روش‌ها و شیوه‌های قرآن پژوهی خاورشناسان: با تاکید بر مطالعه تاریخی، مطالعات ادبی، مطالعه انتقادی و ....
- چالش‌ها و شبهات قرآن پژوهی خاورشناسان: با تاکید بر نقد و بررسی مسأله: بشر انگاری وحی، واژگان دخیل، تحریف، قرائات، وثاقت و اصالت متن، اقتباس زبانی و محتوایی، بازتاب فرهنگ جاهلی، اقتباس از تورات و انجیل

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. در آستانه قرآن، رژی بلاشر، ترجمه: دکتر محمود رامیار
۲. تاریخ القرآن، تئودر نولدکه

٣. مطالعات قرآنی ونزوبرو
٤. قرائت سریانی از قرآن، همتی و شاکر
٥. آراء المستشرقين حول القرآن الكريم و تفسيره، عمر بن ابراهيم رضوان
٦. القرآن و المستشرقون، رايح لطفى جمعه
٧. في الفكر الاسلامي المعاصر، الاستشراق دراسات تحليلية تقويمية، الدكتور محمد عبدالله الشقاوى
٨. كتاب حول الإستشراق الجديد مقدمات أولية : عبد الله بن عبد الرحمن الوهبي
٩. دايرة المعارف قرآن كريم، ليدن، ترجمه
١٠. مذاهب التفسير الاسلامي، گلديزهر
١١. نقد آثار خاورشناسان، مصطفى حسين طباطبائي
١٢. مناهج المستشرقين في الدراسات العربية الاسلامية، المنظمة العربية للتربية والثقافة والعلوم
١٣. أساليب المستشرقين في ترجمة معاني القرآن الكريم دراسة أسلوبية لترجمتي سيل وآربري
١٤. لمعاني لقرآن الكريم إلى الإنجليزية: حسن سعيد غزالة
١٥. الوحي في القرآن الكريم وموقف المستشرقين منه: مهند محمد صالح عطية الحمداني
١٦. رسم المصحف العثماني وأوهام المستشرقين في قراءات القرآن الكريم دوافعها ودفعها: عبد
١٧. الفتح إسماعيل شلبي
١٨. الاستشراق و القرآن العظيم، الدكتور محمد خليفه
١٩. الاستشراق والمستشرقون ما لهم وما عليهم، مصطفى السباعي
٢٠. آثار مدرسة الاستشراق الألمانية في الدراسات القرآنية: ناصر بن محمد بن عثمان المنيع
٢١. موقف المستشرقين من القرآن الكريم دراسة في بعض دوائر المعارف الغربية، عدنان الوزان.
٢٢. الإسقاط في مناهج المستشرقين والمبشرين: شوقي أبو خليل
٢٣. الرد على المستشرق اليهودي جولد تسيهر في مطاعنه على القراءات: محمد حسن حسن جبل
٢٤. الاستشراق قراءة في المنهج وقصديّة الخطاب: فارس عزيز المدرس / زاهدة محمد الشوخ
٢٥. ترجمة أوري رويين لمعاني القرآن الكريم: محمد محمود أبوغدير
٢٦. علم التفسير في كتابات المستشرقين - بحوث: عبدالرزاق بن اسماعيل هرماس
٢٧. افتراءات المستشرقين على الاسلام دكتور عبدالعظيم ابراهيم محمد الرطعي
٢٨. خاورشناسان و پژوهشهای قرآنی، دکتر محمد حسين علي صغير، ترجمه: محمد صادق شريعت
٢٩. المستشرقون و شبهاتهم حول القرآن از شهيد محمدباقر حكيم
٣٠. مصدر القرآن: دراسة لشبهات المستشرقين و المبشرين، ابراهيم عوض

٣١. المستشرقون و القرآن، ابراهيم عوض
٣٢. جمع القرآن الكريم عند المستشرقين : جون جلكلريست -انموذجا: /رباح صعصع عنان الشمري
٣٣. معرفت، محمد هادي، شبهات و ردود حول القرآن الكريم
٣٤. ابوليله، محمد محمد، القرآن الكريم من المنظور الاستشراقي
٣٥. عبدالمحسن، عبدالراضي بن محمد، الغارة على القرآن الكريم
٣٦. دمشقيه، عبدالرحمن محمد سعيد، الرد على شبهات حول اخطاء املائية في القرآن الكريم
٣٧. پارسا، فروغ، خاورشناسان و جمع و تدوين قرآن كريم
٣٨. پاكنتجى، احمد، ترجمه شناسى قرآن: رويکرد نظرى و كاربردى
٣٩. العالم، عمر لطفى، المستشرقون و القرآن
٤٠. رضوان، عمر بن ابراهيم، آراء المستشرقين حول القرآن الكريم و تفسيره
٤١. الصغير، محمد حسين على، المستشرقون و الدراسات القرآنية
٤٢. بنى عامر، محمد امين، المستشرقون و القرآن الكريم، ٢١١٢م.
٤٣. رينولدز، جيرئيل سعيد (ويراستار)، القرآن فى محيطه التاريخى، ٢١٣٢م.
٤٤. ظاهرة الاستشراق و اثرها فى الدراسات الاسلاميه: ساسى سالم الحاج
٤٥. مطالعات قرآنى به زبانهاى اروپايى، مرتضى كريمى نيا
٤٦. التشيع و الاستشراق عبد الجبار الناجى
٤٧. خاورشناسان و جمع قرآن، فروغ پارسا
٤٨. خاورشناسان و تفسير اماميه: به كوشش محمد على طباطبايى
٤٩. خاورشناسان و قرآن پژوهى اماميه: به كوشش محمد على طباطبايى

عنوان درس: تاریخ و قرائات قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی دیدگاه‌های مختلف در زمینه تدوین و قرائات قرآن با توجه به شبهات موجود

سرفصلها:

- کلیات شامل: مفهوم شناسی تاریخ قرآن، تدوین قرآن، ضرورت بحث و هدف آن، اصالت قرآن و انواع آن
- شبهات در زمینه تدوین قرآن و اصالت قرآن
- علل و انگیزه‌های گرایش به عدم اصالت قرآن
- دیدگاهها درباره عدم اصالت قرآن
- نقد شبهه عدم اصالت قرآن و دلایل اصالت قرآن
- تعریف قرائت و قرائات، و اصطلاحات مختلف در موضوع قرائت و انواع آن
- عوامل اختلاف قرائات
- قرائات سبعة و عشرة
- بررسی دیدگاه دانشمندان فریقین در باره تواتر و عدم تواتر قرائات سبعة
- بررسی دیدگاه دانشمندان در باره حجیت و اعتبار قرائات
- بررسی دیدگاه دانشمندان فریقین در قرائت معتبر در نماز

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع اصلی:

۱. تاریخ قرآن، دکتر رامیار
۲. تاریخ قرآن، عبدالصبور شاهین
۳. البیان، آیت الله خویی
۴. التمهید فی علوم القرآن، آیت الله معرفت، الجزء الثاني

۱. درآمدی بر تاریخ قرآن، ریچارد بل
۲. در آستانه قرآن، رژی بلاشر، ترجمه: دکتر رامیار
۳. تاریخ النص القرآنی، نولدکه
۴. شبهات و ردود، آیت الله معرفت
۵. قرآن و مستشرقان، محمد حسن زمانی
۶. القرآن الکریم من المنظور الاستشراقی، دراسة نقدیة تحلیلیة، محمد ابولیله
۷. دیدگاه اقتباس قرآن از منظر یوسف دره الحداد، حسین فقیه (مقاله)
۸. تحلیل و نقد مطالعات قرآنی مستشرقان، مجید معارف (مقاله)
۹. اصالت قرآن و تاریخ تدوین آن، موریس بوکای، ترجمه: حسن حبیبی (مقاله)
۱۰. بررسی دیدگاه خاورشناسان در باره تأثیر پذیری قرآن از فرهنگ یهودی و مسیحی، رضایی اصفهانی (مقاله)
۱۱. السبعة فی القرائات، ابن مجاهد
۱۲. الحجة فی علل القرائات السبع، ابوعلی فارسی
۱۳. المحتسب، ابن جنی؛ الشواظ فی القرائات الشاذة، ابن جنی
۱۴. غایة النهایة فی طبقات القراء، ابن جزری
۱۵. النشر فی القرائات العشر، ابن جزری
۱۶. البرهان فی علوم القرآن، بدر الدین الزرکشی، (النوع السابع و العشرون)
۱۷. الاتقان فی علوم القرآن، جلال الدین السيوطی، الجزء الاول
۱۸. مدخل التفسیر، محمد فاضل لنکرانی
۱۹. مناهل العرفان فی علوم القران، محمد عبدالعظیم الزرقانی
۲۰. تاریخ قرائات قرآن الکریم، عبدالهادی الفضلی، ترجمه و نگارش: دکتر محمدباقر حجتی
۲۱. دایرة المعارف قرآن کریم، مدخل قرائات

عنوان درس: جنسیت در زبان قرآن و الهیات فمینیستی

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۳

هدف: ۱. تبیین دیدگاه های اندیشمندان شیعه درباره جنسیت در قرآن کریم ۲. نقد و بررسی دیدگاههای فمینیستی در

سر فصلها:

- مباحث مقدماتی از قبیل تعریف زبان قرآن، فمینیسم و...
- زمینه های پیدایش الهیات فمینیستی:
الهیات آزادی بخش، الهیات سیاهان، رفتار و قرائت زن ستیزانه یا مردسالارانه کلیسا و آموزه های کلیسایی
- شخصیتها و کتب مؤثر در پیدایش الهیات فمینیستی
مانند: مری دیلی و کتاب فراتر از خدای پدر، الیزابت کدی استانون و کتاب مقدس زنان
- مساله ها و نقدهای اساسی الهیات فمینیستی:
ارتباط زن و خدا،
الله یا الهه،
تجسد یا تجرد خدا،
وجود جوهری یا ربطی،
جنسیت و گناه،
زبان کتاب مقدس و نمادهای مردانه
- تطبیق تحلیل های زبان شناختی الهیات فمینیستی بر قرآن توسط برخی نویسندگان مسلمان مانند:
نصر حامد ابوزید،
فاطمه مرنیسی،
نوال سعداوی
- -جریان شناسی قرآن گرایان مسلمان در فهم زبان قرآن و جنسیت، مانند:
مارگوت بدران،
امینه ودود،

اسما بارلاس،

شمیمه شیخ

- تبیین صحیح جنسیت و زبان قرآن در نگاه اندیشمندان شیعه
- روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع:

۱. تفاسیر علمی قرآن به ویژه: الجواهر طنطاوی، المنار، پرتوی از قرآن، نمونه، فی ظلال القرآن و..
۲. جهان شناسی، آیت الله مصباح
۳. التمهید فی علوم القرآن، ج ۶، آیت الله معرفت
۴. التفسیر العلمی فی المیزان، ابو حجر
۵. القرآن و العلم الحدیث، عبدالرزاق النوفل
۶. تفسیر الآیات الکوئیة، محمود شحاته
۷. العقل و العلم فی القرآن الکریم، یوسف القرضاوی
۸. الماء فی القرآن و السنه و العلوم الحدیثه، توحید الزهیری
۹. الاعجاز العلمی فی الاسلام: القرآن الکریم، محمد کامل عبد الصمد
۱۰. قرآن و تفسیر عصری، محمد علی ایازی
۱۱. قرآن و علم، احمد دلال، ترجمه: محمد جواد اسکندرلو (مجله قرآن و علم)
۱۲. القرآن و العلم، احمد محمد سلیمان
۱۳. تبیین جهان و انسان، مرتضی رضوی
۱۴. نظر متفکران اسلامی در باره طبیعت، حسن نصر
۱۵. اسلام و بهداشت روان (مجموعه مقالات همایش دین و بهداشت روان، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی ایران / نشر معارف)
۱۶. مدیریت اسلامی، محمد حسن نبوی
۱۷. پژوهشی در اعجاز علمی قرآن، محمد علی رضایی اصفهانی
۱۸. تکامل در قرآن، علیمشکینی
۱۹. خلقت انسان، یدالله سبحانی

٢٠. من علم الطب القرآني، عدنان شريف
٢١. اسرار الكون في القرآن، داود سلمان العيدي
٢٢. من علم الفلك القرآني، عدنان شريف
٢٣. اسلام و طب جديد يا معجزات علمي قرآن، عبد العزيز اسماعيل پاشا

عنوان درس: معناشناسی واژگان قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و نقد مبانی و شیوه های معناشناسی واژگان قرآن

سرفصلها:

- کلیات (تعریف معناشناسی؛ اهمیت و جایگاه معناشناسی، مفاهیم کلیدی، و...)
  - پیشینه معناشناسی واژگانی
  - شاخه های اصلی معناشناسی (فلسفی، منطقی و زبانی)
  - نظریه های معناشناسی واژگانی و کاربرد آن در فهم و تفسیر قرآن
    - معناشناسی ساختارگرا
    - معناشناسی نو ساختارگرا
    - معناشناسی زایشی
    - معناشناسی شناختی
    - معناشناسی ترکیبی (بررسی الگوی ایزوتسو)
  - بررسی کاربرد معناشناسی ساختارگرا و ترکیبی در فهم واژگان قرآن
    - نظریه حوزه واژگانی (رویکرد قرآنی)
      - روابط هم نشینی
      - روابط صوری
      - روابط جانشینی
    - تحلیل مؤلفه ای
    - معناشناسی روابط مفهومی
  - فرایند معناشناسی واژگان قرآنی
  - ارائه نمونه های عینی از قرآن
- روش تدریس:** حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

۱. نظریه‌های معناشناسی واژگانی . دیرک گیررتس. ترجمه: کوروش صفوی
۲. علم الدلالة، احمد مختار عمر
۳. نوشته‌های پراکنده معناشناسی، کوروش صفوی
۴. در آمدی بر معناشناسی، کوروش صفوی
۵. مفاهیم اخلاقی - دینی ایزوتسو ترجمه: فریدون بدره‌ای
۶. خدا و انسان در قرآن ایزوتسو، ترجمه: احمد آرام
۷. آفرینش و رستاخیز (پژوهشی معناشناختی در ساخت جهان بینی قرآنی) شینیا ماکینو ترجمه جلیل دوستخواه
۸. مفهوم ایمان در کلام اسلامی، ایزوتسو، ترجمه زهرا پورسینا
۹. علم الدلالة، انعام محمد عیسی
۱۰. معناشناسی شناختی قرآن و بیولوژی نص، علیرضا قائمی نیا
۱۱. معنا شناسی شناختی، آزیتا افراشی
۱۲. اندیشه‌هایی در معناشناسی، آزیتا افراشی
۱۳. معنای زیبایی در قرآن کریم، مهدی مطیع
۱۴. معناشناسی عمل صالح و حوزه‌های معنایی مرتبط با آن در قرآن کریم، طیبه اکبری
۱۵. حوزه‌های معنایی صراط در بیان قرآن کریم، سید مهدی شهیدی
۱۶. مبانی معناشناسی نوین، حمیدرضا شعیری
۱۷. نشانه شناسی، پیرگیرو، ترجمه محمد نبوی
۱۸. مبانی ساختگرایی در زبان شناسی، سوسور ترجمه کوروش صفوی
۱۹. نگاهی تازه به معناشناسی. پالمر، ترجمه کوروش صفوی
۲۰. در آمدی بر نشانه‌شناسی، آنه ماری دینه سن، ترجمه: مظفر قهرمان

عنوان درس: تربیت در قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی تفسیر آیات مربوط به تربیت

سر فصلها:

- کلیات: تعریف تربیت (با توجه به آیات: شعرا، ۱۸؛ فصلت، ۳۹؛ آل عمران، ۷۹)، تعریف اصل، تعریف روش، تعریف و انواع اهداف، تعریف عوامل و مراحل تربیت، طرح اجمالی از نظام تربیت اسلامی، شامل مبانی، اهداف، اصول، روشها، عوامل و موانع، مراحل و ابعاد و حیطه های تربیت
- عوامل مؤثر در تربیت
  - وراثت: نوح، ۲۶ و ۲۷
  - محیط: نوح ۲۶ و ۲۷، (جامعه: آل عمران ۱۰۴ تا ۱۰۶، توبه ۷۱؛ خانواده (والدین) تحریم ۶، طور ۲۱-۲۷؛ معلم و علماء بقره ۱۷۴ و ۱۷۵)
  - فطرت، روم ۳۰
  - اراده: مانده، ۱۰۵؛ انسان، ۳
  - عوامل ماورائی (خدا، ملائکه و شیاطین): کهف، ۱۳؛ عنکبوت، ۶۹؛ محمد، ۱۷؛ انفال، ۳۰؛ فصلت، ۳۰؛ ص، ۸۲؛ اعراف، ۲۷
- مبانی تربیت در قرآن کریم: (در مقدمه مبانی هستی شناختی، ارزش شناختی، معرفت شناختی و انسان شناختی توضیح داده شود)
  - مبانی انسان شناختی
    - فطرت الهی انسان: روم ۳۰؛ حجرات ۷، اعراف، ۱۷۲.
    - گرایش به نیک و بد: شمس ۷ و ۸ - یوسف ۵۳
    - کرامت ذاتی انسان: اسراء - ۷۰ حجرات ۱۳
    - عاملیت آدمی: نجم - ۳۹ مدثر ۳۸ و - ۳۹ بقره ۲۵ و ۸۲
    - تربیت پذیری انسان: مطففین ۱۴، فصلت ۱۷، انعام ۱۲۰
- اهداف تربیت در قرآن (در مقدمه معرفی هدف غایی، اهداف کلی، اهداف واسطی و اهداف جزئی و رفتاری توضیح داده شود)
  - هدف غایی: رضوان: برای نمونه: حدید ۲؛ آل عمران، ۱۷۴؛ مانده ۱۱۹، توبه، ۷۲.
  - قرب: توبه - ۹۹ زمر - ۳ نجم - ۴۲؛ کهف ۲۴؛
  - وصال و ملاقات رب: انشقاق، ۶، نجم ۴۲؛ عبادت: ذاریات - ۵۶ یس - ۶۱
  - اهداف واسطی: رشد: بقره ۱۸۶؛

- هدایت: بقره ۱ و ۲؛ جن ۲؛ مدثر ۳۱؛
- حیات طیبه: نحل ۹۷؛
- فوز و فلاح: حدید - ۲۵؛ آل عمران - ۱۳۰؛ مائده - ۹۰؛ اعراف ۶۹؛ تقوا: بقره ۲۱ و ۱۸۳؛ تعاون و همکاری: مائده ۲
- قسط و عدل: نساء - ۱۳۵ مائده ۸
- تفکر و تعقل: یوسف ۱ و ۲
- طهارت: مائده ۶؛ احزاب ۳۳؛ بقره، ۳۸ و ۳۹
- تزکیه و تعلیم: جمعه ۲؛ مائده، ۵۴
- استقلال و عزت جامعه اسلامی: مائده ۵۴

○ اصول تربیت در قرآن

- توجه به تفاوت‌های فردی و گروهی: ۳۴ و - ۳۵ حجرات ۱۳، نساء ۳۲
- تفکر، تفقه و تعقل: محمد - ۲۴ صافات ۱۳۷ و - ۱۳۸ یس - ۶۸ زمر ۱۷
- رفق و مدارا: نازعات ۱۷ تا ۲۰
- اعتدال: یوسف - ۸۰ نحل - ۶۲ کهف - ۲۸ زمر - ۵۶ بقره ۱۴۳
- عدالت و مساوات: مائده ۸
- سرعت و سبقت: حدید - ۲۱ آل عمران ۱۳۳
- اصالت باطن و قلب: اسراء - ۸۴ مائده - ۱۸۹ احزاب ۵

○ روش‌های تربیت در قرآن

- موعظه، حکمت و جدل: نحل ۱۲۵
- امر به معروف: اعراف - ۱۹۹ توبه - ۳۱ حج ۴۱
- تشویق و تبشیر: سبأ - ۲۸ فاطر ۲۴
- انذار و تنبیه: سبأ - ۲۸ فاطر ۲۴

○ مراحل تربیت در قرآن

- مؤمنون، ۱۴-۱۲؛ حج، ۵؛ غافر، ۶۷؛ روم، ۵۴؛ آل عمران، ۴۶؛ انبیاء، ۶۰؛ لقمان، ۱۴؛ بقره، ۲۳۳؛

روش تدریس: حل مسأله - ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۲		۳		۵	

منابع:

۱. تربیت در قرآن، عباسعلی رستمی نسب
۲. تربیت در قرآن و نهج البلاغه، سید حمید رضا علوی
۳. مبانی تربیت در قرآن، محمد بهشتی
۴. روشهای تربیتی در قرآن، ج ۱، محمدرضا قائمی مقدم
۵. روشهای تربیتی در قرآن کریم، ج ۲، سید علی حسینی زاده و شهاب الدین مشایخی
۶. اصول تربیتی در داستان های قرآن، حمید محمد قاسمی
۷. نخستین تفسیر تربیتی، اخلاقی، عرفانی، فقهی، فلسفی قرآن کریم، حسین میرزاخانی
۸. تفسیر نور، محسن قرائتی
۹. تفسیر راهنما: روشی نو در ارائه مفاهیم و موضوعات قرآن، اکبر هاشمی رفسنجانی
۱۰. اصول و مبانی تعلیم و تربیت در قرآن، رضا فرهادیان
۱۱. جنسیت و تربیت، سید علی حسینی زاده
۱۲. علم و حکمت در قرآن، محمد محمدی ری شهری
۱۳. کتابهای تبلیغ در قرآن، خردگرایی در قرآن، خیر و برکت در قرآن، دوستی در قرآن، گفتگوی تمدن‌ها در قرآن، نماز در قرآن، محمد محمدی ری شهری
۱۴. مربی نمونه: تفسیر سوره لقمان، جعفر سبحانی تبریزی
۱۵. صلای حکمت، تفسیر سوره لقمان با رویکرد آموزشی، محمد رضا صفوی
۱۶. نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، ج ۱، خسرو باقری
۱۷. سیره پیامبران و پیامبر اکرم (ص)، عبدالله جوادی آملی
۱۸. تفسیر موضوعی قرآن کریم، ج ۸، عبدالله جوادی آملی
۱۹. فلسفه تعلیم و تربیت، زیر نظر محمد تقی مصباح یزدی
۲۰. اخلاق در قرآن، محمد تقی مصباح یزدی
۲۱. مراحل سلوک در قرآن، عبدالله جوادی آملی
۲۲. مجمع البیان، طبرسی
۲۳. المیزان فی تفسیر القرآن، علامه سید محمد حسین طباطبایی
۲۴. تفسیر صافی، فیض کاشانی
۲۵. تفسیر فرقان، محمد صادق تهرانی
۲۶. تفسیر فی ظلال، سید بن قطب
۲۷. تفسیر روان، علی مشکینی، رضا استادی
۲۸. اطیب البیان فی تفسیر القرآن، سید عبدالحسین طیب
۲۹. التفسیر الواضح، محمد محمود حجازی

عنوان درس: اعجاز قرآن با رویکرد نقد شبّهات

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و نقد شبّهات اصل اعجاز، شبّهات تحدی، شبّهات وجوه اعجاز

سرفصلها:

○ مباحث مقدماتی

تعریف اعجاز

ضرورت

پیشینه

○ تحدی و شبّهات آن

شبّهات اصل تحدی

شبّهات تشخیص تحدی

و.....

○ شبّهات وجوه اعجاز

شبّهات برون متنی، مثل قول به صرف و امی بودن آورنده قران

شبّهات درون متنی:

-شبّهات بیانی(فصاحت و بلاغت و....)

-شبّهات محتوایی

أ.هماهنگی

ب.اعجاز علمی

ج.خبرهای غیبی

و....

روش تدریس: حل مسأله- ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲		۳		۵		

منابع:

المیزان فی تفسیر القرآن-علامه طباطبائی-ج ۱

التمهید فی علوم القرآن-محمد هادی معرفت-ج ۴، ۵، ۶

شبهات و ردود- محمد هادی معرفت

اعجاز القرآن، باقلانی

معتبرك الاقران فی اعجاز القرآن، سیوطی

اعجاز القرآن و البلاغۃ النبویه، مصطفی صادق رافعی

معجزه القرآن، محمد متولی شعراوی

روائع القرآن، رمضان بوطی

التبیان فی علم البیان المطلع علی اعجاز القرآن، زملکانی

نهاية الايجاز فی درایة الاعجاز، فخر رازی

اعجاز قرآن با تاکید بر دیدگاه آیت الله جوادی آملی - حسن صادقی

عنوان درس: روش شناسی تفسیر اهل بیت

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت و تحلیل گونه‌های روایات تفسیری با تاکید بر روش اهل بیت و متن خوانی

سر فصلها:

۱. کلیات

چیستی روش شناسی و روش شناسی اهل بیت،
انواع روش های تفسیری،
جایگاه و نقش روایت در تفسیر،
ضرورت تبیین روش شناسی تفسیر اهل بیت(ع)

۲. مبانی تفسیر اهل بیت(ع)

۳. روشهای اهل بیت(ع) در تفسیر از قبیل:

-قرآن به قرآن

-روایات

-عقل

-معانی باطنی فرا عرفی

و.....

روش تدریس: حل مسأله- ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۲		۳		۵	

منابع:

۱- روشهای تفسیر قرآن، سید رضا مؤدب،

- ۲- مبانی تفسیر روایی، محمد فاکر میبدی،
- ۳- روش شناسی اهل بیت در تفسیر، تأویل و تطبیق قرآن، سید حسین تقوی دهاقانی،
۴. مکاتب تفسیری، ج ۱، علی اکبر بابایی
۵. تفسیر اثری، ج ۱، محمد هادی معرفت،
۶. تفسیر روایی جامع، عبدالهادی مسعودی
۷. آسیب شناسی و روش شناسی تفسیر معصومان (ع)، علی اکبر رستمی

عنوان درس: وحی شناسی با رویکرد نقد شبهات

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی نقادانه دیدگاه‌ها در کیفیت وحی، تفاوت وحی با امور دیگر و وحیانی بودن ساختار قرآن

سر فصلها:

الف) کلیات:

- ۱- مفهوم شناسی وحی: (مفهوم لغوی و اصطلاحی / کاربردهای گوناگون وحی در قرآن / اقسام وحی رسالی و فرایند نزول / ارکان چهارگانه وحی: منشأ، حقیقت، حامل و گیرنده وحی)
- ۲- امکان وحی: (ادله و شواهد / وقوع وحی / وجود معارف غیرعادی)
- ۳- ضرورت وحی: (ادله: هدفمندی خلقت انسان، اختیار انسان در طی کردن راه کمال، نیاز او به شناخت راه کمال)
- ۴- علل انکار وحی: (انگیزه های روانی / علل معرفتی)
- ۵- خطا ناپذیری وحی: (ادله: نقض غرض الهی و... / عصمت در دو رکن وحی: حامل و گیرنده وحی)

ب) شبهات:

۱. شبهات وحی با منشأ تاریخی: الف) افسانه غرائبق و نقد و بررسی آن ب) داستان ورقه بن نوفل و نقد و بررسی آن
۲. شبهات وحی با منشأ استشراق و غرب: الف) وحی، پیامد صرع و جنون؛ و نقد و بررسی آن ب) وحی، حاصل نبوغ انسانی؛ و نقد و بررسی آن ج) وحی، تجلی نفس انسان؛ و نقد و بررسی آن د) وحی و مصادر متعدد برای قرآن (مانند تورات و انجیل و...؛ و نقد و بررسی آن
۳. شبهات وحی با منشأ کلامی: الف) عدم سنخیت انسان با منبع وحی؛ و نقد و بررسی آن ب) عدم توانایی همه افراد انسان بر ارتباط وحیانی، دلیل عدم اعتبار وحی؛ و نقد و بررسی آن

ج) عدم نیاز به وحی با وجود عقل آدمی؛ و نقد و بررسی آن

د) وحی، تجربه ای دینی (بسط پذیری / نزول مضمون بدون لفظ / الهام شاعرگونه)

الف) ظاهرگرائی و زبان تک وجهی قرآن؛ و نقد و بررسی

۴. **شبهات وحی با منشأ زبان شناسانه:**

آن

ب) تأویل گرائی و زبان گسترش پذیر قرآن؛ و نقد و بررسی آن

ج) تاریخی نگری مفاهیم قرآن (بازتاب زبان، فرهنگ و باورهای عصر نزول) و نقد و بررسی آن

و وحی و اثر پذیری از فرهنگ و باورهای مردم عصر نزول)

د) صامت بودن زبان وحی؛ و نقد و بررسی آن

توجه: برخی از شبهات در پاره ای موارد، همدیگر را پوشش می دهند.

روش تدریس: حل مسأله - ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۲		۳		۵	

منابع:

- ۱- الوحی و النبوه (آیت الله جوادی آملی)
- ۲- وحی شناسی (مصطفی کریمی)
- ۳- مسأله وحی و پاسخ به شبهات آن (حسین علوی مهر)
- ۴- قرآن، گفتار الهی (علی نصیری)
- ۵- وحی و نبوت در قرآن (آیت الله جوادی آملی)
- ۶- زبان قرآن و مسائل آن (محمدباقر سعیدی روشن)
- ۷- زبان قرآن (ابوالفضل ساجدی)

۹. وحی یا شعور مرموز (علامه طباطبائی)
۱۰. شبهات و ردود (محمد هادی معرفت)
۱۱. المستشرقون و شبهاتهم حول القرآن (محمدباقر حکیم)
۱۲. مناهل العرفان فی علوم القرآن (محمد عبدالعظیم زرقانی)
۱۳. تاریخ قرآن (محمد هادی معرفت)
۱۴. آراء المستشرقین حول القرآن الکریم و تفسیره (عمر بن ابراهیم رضوان)
۱۵. التمهید فی علوم القرآن (محمد هادی معرفت)
۱۶. علوم قرآن (محمد هادی معرفت)
۱۷. بسط تجربه نبوی (عبدالکریم سروش)
۱۸. صراط های مستقیم (عبدالکریم سروش)

عنوان درس: تحلیل آیات ناسخ و منسوخ

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و نقد دیدگاه‌های مفسران در مورد آیات ناسخ و منسوخ

سرفصلها:

- کلیات: مفهوم شناسی (نسخ در لغت و اصطلاح، تفاوت نسخ با سایر روش‌های بیانی، تطور مفهوم نسخ) پیشینه نسخ
- بررسی مهمترین دلایل موافقان نسخ در قرآن با تاکید بر پاسخ به شبهات
- بررسی مهمترین دلایل مخالفان نسخ در قرآن و پاسخ به شبهات
- نقد و بررسی گونه‌های مختلف نسخ (نسخ حکم بدون تلاوت، نسخ تلاوت بدون حکم، نسخ حکم و تلاوت، نسخ مشروط، تمهیدی و تدریجی)
- نقد و بررسی ادعای نسخ برخی آیات
- مقدمه: بررسی علت اختلاف قرآن پژوهان در شمار آیات منسوخ قرآن و منشأ زیاده روی در آن
- بررسی ادعای نسخ آیه ۱۱۵ بقره با آیه ۱۵۰ همین سوره
- بررسی ادعای نسخ آیه ۲۵۶ بقره با آیه ۷۳ توبه
- نسخ حبس و اذیت به سبب زنا (نساء ۱۵-۱۶، نور ۲)
- بررسی ادعای نسخ در آیه عدد مقاتلین (انفال ۶۵-۶۶)
- بررسی ادعای نسخ آیه ۳۳ نساء با آیه ۷۵ انفال
- بررسی ادعای نسخ آیاتی که وظیفه‌ی پیامبر (ص) را فقط ابلاغ می‌دانند (۲۰ مانند آل عمران، ۵۴ نور، ۹۹ مائده) با آیات سیف (آیه ۵ و ۹۱ نساء) و قتال (آیه ۱۹۰ بقره، ۲۹ و ۳۶ توبه)
- بررسی ادعای نسخ آیات صفح و عفو (آیه ۱۴ جاثیه، ۱۰۹ بقره، ۱۳ مائده و...) با آیه سیف (۵ توبه)
- بررسی ادعای نسخ در آیه نجوی (۱۲ و ۱۳ مجادله)
- بررسی ادعای نسخ، لزوم عدالت کامل بین همسران (نسخ آیه ۳ نساء با آیه ۱۲۹ همین سوره
- تحریم خمر (نحل ۶۷-اعراف ۳۳)

روش تدریس: حل مسأله- ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی

پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۲		۳		۵	

منابع:

- ۱- الیان فی تفسیر القرآن؛ آیت الله سید ابوالقاسم خویی
- ۲- التمهید فی علوم القرآن؛ آیت الله محمد هادی معرفت جلد دوم
- ۳- «نسخ در قرآن در تازه ترین دیدگاه ها»، بینات، شماره ۴۴، سال یازدهم، ص ۹۹-۱۰۷. (محمد هادی معرفت، محمد هادی، (۱۳۸۳ش)
- ۴- گفتگو، (۱۳۸۳ ش)، «نوآوری و نظرات جدید در گفتگو با آیت الله معرفت»، بینات، شماره ۴۴، سال یازدهم، ص ۵۰-۷۶.
- ۵- شبهات ردود آیت الله معرفت (نسخ تمهیدی)
- ۶- المیزان فی تفسیر القرآن؛ علامه سید محمد حسین طباطبایی
- ۷- تفسیر تسنیم، آیت الله جوادی آملی
- ۸- القرآن الکریم و روایات المدرستین؛ سید مرتضی عسکری، جلد دوم
- ۹- معالم المدرستین/علامه عسکری، ج ۳
- ۱۰- کتاب الناسخ و المنسوخ فی القرآن الکریم-ابی جعفر النحاس
- ۱۱- التفسیر القرانی للقرآن؛ عبدالکریم خطیب (از منکران نسخ در قرآن)
- ۱۲- النسخ فی القرآن الکریم دراسه تشریعیه، تاریخیه نقدیه دکتر مصطفی زید
- ۱۳- نظریه النسخ فی الشرایع السماویه؛ شعبان محمد اسماعیل
- ۱۴- الايضاح لناسخ القرآن و منسوخه؛ مکی بن ابی طالب
- ۱۵- نواسخ القرآن، ابن جوزی
- ۱۶- التیان لرفع غموض النسخ فی القرآن؛ دکتر مصطفی زلمی
- ۱۷- الناسخ و المنسوخ بین الاثبات و النفی؛ عبدالمتعال محمد الجبری
- ۱۸- الناسخ و المنسوخ فی القرآن الکریم؛ قاضی ابی بکر بن العربی المعافری

- ۱۹- حقایق هامه / سید جعفر مرتضی عاملی
- ۲۰- الآیات الناسخه و المنسوخه- سید مرتضی
- ۲۱- بررسی تطبیقی نسخ در قرآن کریم- سید عبدالرسول حسینی زاده
- ۲۲- نسخ در قرآن- عزت الله مولای نیا
- ۲۳- النسخ عند الاصولیین- علی جمعه
- ۲۴- لا نسخ فی القرآن؛ احمد الحجازی السقا
- ۲۵- الییان فی تفسیر القرآن؛ آیت الله سید ابوالقاسم خویی
- ۲۶- التمهید فی علوم القرآن؛ آیت الله محمد هادی معرفت جلد دوم
- ۲۷- «نسخ در قرآن در تازه ترین دیدگاه ها»، بینات، شماره ۴۴، سال یازدهم، ص ۹۹-۱۰۷. (محمد هادی معرفت، محمد هادی، (۱۳۸۳ش)
- ۲۸- گفتگو، (۱۳۸۳ ش)، «نوآوری و نظرات جدید در گفتگو با آیت الله معرفت»، بینات، شماره ۴۴، سال یازدهم، ص ۵۰-۷۶.
- ۲۹- شبهات ردود آیت الله معرفت (نسخ تمهیدی)
- ۳۰- المیزان فی تفسیر القرآن؛ علامه سید محمد حسین طباطبایی
- ۳۱- تفسیر تسنیم، آیت الله جوادی آملی
- ۳۲- القرآن الکریم و روایات المدرستین؛ سید مرتضی عسکری، جلد دوم
- ۳۳- معالم المدرستین/ علامه عسکری، ج ۳
- ۳۴- کتاب الناسخ و المنسوخ فی القرآن الکریم- ابی جعفر النحاس
- ۳۵- التفسیر القرانی للقرآن؛ عبدالکریم خطیب (از منکران نسخ در قرآن)
- ۳۶- النسخ فی القرآن الکریم در اسه تشریعیه، تاریخیه نقدیه دکتر مصطفی زید
- ۳۷- نظریه النسخ فی الشرایع السماویه؛ شعبان محمد اسماعیل
- ۳۸- الايضاح لناسخ القرآن و منسوخه؛ مکی بن ابی طالب
- ۳۹- نواسخ القرآن، ابن جوزی
- ۴۰- التبیان لرفع غموض النسخ فی القرآن؛ دکتر مصطفی زلمی

- ۴۱- الناسخ و المنسوخ بين الاثبات و النفي؛ عبد المتعال محمد الجبري
- ۴۲- الناسخ و المنسوخ في القرآن الكريم؛ قاضي ابى بكر بن العربى المعافى
- ۴۳- حقايق هامه / سيد جعفر مرتضى عاملى
- ۴۴- الآيات الناسخه و المنسوخه- سيد مرتضى
- ۴۵- بررسى تطبيقى نسخ در قرآن كريم- سيد عبدالرسول حسينى زاده
- ۴۶- نسخ در قرآن- عزت الله مولاى نيا
- ۴۷- النسخ عند الاصوليين - على جمعه
- ۴۸- لا نسخ فى القرآن ؛ احمد الحجازى السقا

عنوان درس: تحریف ناپذیری قرآن با رویکرد نقد شبهات

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تحریف ناپذیری قرآن با رویکرد نقد شبهات

سرفصلها:

مفهوم شناسی و کلیات

الف - مفهوم شناسی

۱- مفهوم لغوی و اصطلاحی «تحریف»؛

۲- مفهوم لغوی و اصطلاحی «شبهات»

ب- انواع «تحریف» و «شبهات»؛

ج- طرح اجمالی دیدگاه های طرح شده در حوزه «تحریف قرآن»؛ و تعیین محور نزاع.

شبهات قرآنی در جهت اثبات تحریف

الف- شبهات طرح شده ذیل آیه «حفظ» (= آیه ۹ سوره حجرات)؛

ب- شبهات طرح شده ذیل آیه «عزت» (فصلت: آیه ۴۱ و ۴۲)؛

ج- شبهه طرح شده ذیل آیه دالّ بر مشابَهت امت اسلام با امت های پیشین (انشقاق: ۱۹)؛

د- شبهه برآمده از عدم انسجام ظاهری بین برخی از آیات؛ و...

شبهات روایی در جهت اثبات تحریف

شبهات برآمده از روایات تحریف نما، به دودسته کلی تقسیم می شوند:

الف- روایاتی که به صورت کلی و بدون اتکاء بر بروز واقعه تاریخی خاص و بدون تکیه بر موضوعی

ویژه، حاکی از وقوع تحریف می باشند؛

ب- روایاتی که با تکیه بر یک واقعه و حقیقتی خاص، حاکی از وقوع تحریف در قرآن می باشند؛ وجود

این سلسله از روایات، شبهات متنوعی را در پی داشته است؛ مهمترین آنها عبارت است از:

۱- شبهه برآمده از روایات دالّ بر:

• اسقاط و حذف برخی از سوره و آیات قرآنی؛

- اسقاط و حذف اسامی امامان معصوم (علیهم السّلام) و دشمنان آن بزرگواران؛
- اسقاط و حذف کلمات و واژگانی خاص؛

۲- شبهه برآمده از روایات ناظر به «منسوخ التلاوه»؛

۳- شبهه برآمده از روایات دالّ بر وجود «مصحف» برای امام علی (علیه السّلام)؛

۴- شبهه برآمده از روایات ناظر به قرائات منسوب به برخی از ائمه اطهار (علیهم السّلام)؛

۶- شبهه برآمده از وایات معروف به «روایات فساطیط» (= روایات دالّ بر برپائی خیمه‌ها در دولت امام زمان علیه السّلام در جهت آموزش قرآن آنگونه که خدای پاک ساحت، آنها را نازل فرموده است).

□ شبهات تاریخی در جهت اثبات تحریف

الف- شبهه برآمده از عدم استناد جمع قرآن به معصوم؛

ب- شبهه برآمده از اسناد تاریخی ادّعائی و غیر واقعی حاکی از باور مسلمانان به ویژه شیعیان بر وقوع تحریف در قرآن؛

ج- شبهه برآمده از قرآن‌های خطّی بدست آمده در حفاری‌های باستان شناسان در ممالک اسلامی و عدم همخوانی آنها با قرآن‌های اصلی:

۱- قرآن بدست آمده از بازسازی دیوار یک اتاق زیر شیروانی در «مسجد جامع» صنعای یمن توسط گروهی از کارگران (در سال ۱۹۷۲م؛ حدود ۵۰ سال قبل)؛

۲- قرآن بدست آمده از حفاری باستان شناسان در بیابان‌های قم و عدم همخوانی آن با قرآن اصلی (اجراء

این توطئه در اوایل شهریور ماه ۱۳۹۰ش و بیست و دوم مرداد ۲۵ آبان ۱۳۹۳؛ و ۱۵ مرداد ۱۳۹۴).

روش تدریس: حل مسأله- ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۲		۳		۵	

منابع:

۱. کشف الارتیاب عن تحریف کتاب ربّ الارباب؛ مرحوم آقا شیخ محمود مُعَرَّب تهرانی؛

۲. مقدمه تفسیر «آلاء الرحمان»، علامه محقق حاج شیخ جواد بلاغی؛
۳. تعالیق علی فصل الخطاب؛ علامه، مرحوم حاج میرزا ابوالحسن شعرانی در ردّ فصل الخطاب؛
۴. برهان روشن یا البرهان علی عدم تحریف القرآن، مرحوم حاج میرزا مهدی بروجردی؛
۵. آراء الشیخ المفید حول تحریف القرآن و نزوله الدفعی (محمد هادی معرفت)؛
۶. المیزان، ج ۱۲، ص ۱۴۶ / علامه طباطبائی
۷. البیان فی تفسیر القرآن / آیت ... خویی
۸. حقایق هامه / جعفر مرتضی
۹. صیانه القرآن من التحریف / آیت ... معرفت
۱۱. سلامه القرآن من التحریف / دکتر نجارزادگان
۱۲. القرآن الکریم و روایه المدرستین، علامه سید مرتضی عسکری
۱۳. التحقیق فی نفی التحریف عن القرآن الکریم، آیت الله سید علی حسینی میلانی
۱۴. نزاهة القرآن من التحریف، آیت الله جواد آملی
۱۵. قرآن شناسی، ج ۱، آیت الله مصباح یزدی
۱۶. علوم القرآن عند المفسرین، ج ۱
۱۷. آراء علماء المسلمین فی التقیه و الصحابه و صیانه القرآن الکریم (السید مرتضی الرضوی)؛
۱۸. اسطوره تحریف القرآن: لجنة البحوث و اجوبه الشبهات (المجمع العالمی لاهل بیت (علیهم السلام)؛